

ชื่อโครงการนวัตกรรม “ฝึกไหมชุมชนบริหารจัดการตนเอง”

๑. วัตถุประสงค์ของโครงการนวัตกรรม

๑.๑ อธิบายว่าวัตถุประสงค์โดยของโครงการนวัตกรรมคืออะไร (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

(๑) เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลฝึกไหมให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ในการ เป็น “พี่เลี้ยง” ที่สามารถหนุนเสริมให้เกิดสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง และขับเคลื่อนงานด้วยกลไกสภาผู้นำชุมชนไปสู่ชุมชนบริหารจัดการตนเองได้

(๒) เพื่อให้เกิดสภาผู้นำชุมชนที่เป็น “กลไกสภาผู้นำ” ในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองได้

“พี่เลี้ยง” คือ บุคคลที่ทำหน้าที่หนุนเสริมการดำเนินงาน และเพิ่มขีดความสามารถของของสภาผู้นำชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการคือการลงพื้นที่ ติดตาม ให้คำแนะนำ ปรีกษา ร่วมประเมินผล และถอดบทเรียนร่วมกับสภาผู้นำชุมชน

“กลไกสภาผู้นำชุมชน” เป็นการจัดโครงสร้างองค์กรในชุมชน ที่ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น จิตอาสา ประชาชนชาวบ้าน เยาวชน ผู้นำศาสนา ตัวแทนกลุ่มอาชีพ อสม. ฯลฯ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม และเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนด้วยกัน และระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกชุมชน โดยกลไกสภาผู้นำชุมชนช่วยเสริมพลังในมิติของ “โครงสร้างสภาผู้นำชุมชน” “ผู้นำชุมชน” และ “การมีส่วนร่วม” พร้อมกันทั้งสามมิติ

“ชุมชนบริหารจัดการตนเองได้” หมายถึง ชุมชนที่สามารถรับมือกับปัญหาที่จะเข้ามากระทบกับชุมชนของตนเองได้ในทุกมิติด้วยการใช้กลไกสภาผู้นำชุมชน และเป็นชุมชนที่สามารถบริหารจัดการทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่ภายในและภายนอกชุมชนได้อย่างมีแบบแผนผ่านการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง

๑.๒ ผลงานสอดคล้องกับนวัตกรรมรายด้านที่เลือกไว้อย่างไร (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

นวัตกรรมท้องถิ่น “ฝึกไหมชุมชนบริหารจัดการตนเอง” สอดคล้องกับนวัตกรรมประเภท นวัตกรรมด้านการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน คือมีการพัฒนาอย่างบูรณาการ ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ชุมชนตำบลฝึกไหมใน ๔ มิติ ได้แก่ (๑) มิติด้านสังคม พบว่าคนในชุมชนมีความเห็นต่าง ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน (๒) มิติเศรษฐกิจ พบว่ารายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จากหลายปัจจัย เช่น ต้นทุนการทำงานสูง ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมากกว่ารายได้ที่ได้รับ เป็นต้น (๓) มิติสิ่งแวดล้อม พบว่าขาดการจัดการขยะที่เหมาะสม และ (๔) มิติสุขภาพ พบว่ามีประชาชนดื่มสุราก่อเหตุวิวาทในครอบครัวและชุมชน บางรายเป็นพิษสุราเรื้อรัง รวมทั้งมีปัญหาโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคอ้วน ซึ่งทุกสถานการณ์ทุกมิติกระทบกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลฝึกไหม ซึ่งมีภารกิจหน้าที่ในการบริการสาธารณะ และส่งเสริมพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน แต่บุคลากรยังขาดความรู้ และทักษะที่จะหนุนเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงเริ่มต้นที่การพัฒนาศักยภาพบุคลากรจำนวน ๒๐ คน ทั้งด้านความรู้และทักษะ เช่น การวิเคราะห์ต้นไม่ปัญหา การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (ARE) แผนชุมชนพึ่งตนเอง การวิเคราะห์

ติดตามให้คำปรึกษา การสื่อสารในที่ชุมชน ฯลฯ ให้สามารถไปหนุนเสริมชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดกลไกสภาผู้นำชุมชน ที่สามารถเก็บข้อมูลปัญหาชุมชนใน ๔ มิติ แล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหาด้วยผังต้นไม้ปัญหา ทำบันไดผลลัพธ์ ติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ ประเมินความเข้มแข็งชุมชน ๙ มิติ และจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง จากนั้นจึงเลือกประเด็นกิจกรรมที่ต้องการแก้ไขปัญหา แล้วดำเนินการของบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๒. โครงการสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในข้อใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- (.....) การจัดความยากจน
- (.....) การจัดความอดอยาก
- (✓) การมีสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี
- (.....) การศึกษาที่มีคุณภาพ
- (.....) ความเท่าเทียมกันทางเพศ
- (.....) การมีน้ำสะอาดและการสุขาภิบาล
- (.....) การเข้าถึงพลังงานสะอาด
- (.....) การมีงานทำและเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- (.....) การอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน
- (.....) การลดความเหลื่อมล้ำ
- (✓) ความยั่งยืนของเมืองและชุมชน
- (.....) ความรับผิดชอบในการผลิตและการบริโภค
- (.....) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- (.....) การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ
- (.....) การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดิน
- (.....) การสร้างความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง
- (✓) ความร่วมมือในการมุ่งสู่เป้าหมาย

อธิบายความสอดคล้องของโครงการกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ดำเนินการพัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ พร้อมฝึกปฏิบัติ เป็นระยะเวลา ๓ ปี เพื่อให้สภาผู้นำชุมชนเข้มแข็งและใช้กลไกสภาผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนตนเอง

“ชุมชนบริหารจัดการตนเอง” คือ ชุมชนที่สามารถรับมือกับปัญหาที่จะเข้ามากระทบกับชุมชนของตนเอง ได้ในทุกมิติด้วยการใช้กลไกสภาผู้นำชุมชน และเป็นชุมชนที่สามารถบริหารจัดการทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่ภายใน และภายนอกชุมชนได้อย่างมีแบบแผนผ่านการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง ทั้งนี้ชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยสภาผู้นำชุมชน จะมีทักษะในการเก็บข้อมูล สามารถวิเคราะห์ปัญหาภายในชุมชนจากข้อมูลข้อเท็จจริงในชุมชน จึงเป็นข้อมูลที่นำไปเชื่อถือสามารถนำมาวิเคราะห์กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน แล้วนำมาจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง และใช้กลไกสภาผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ

“กลไกสภาผู้นำชุมชน” เป็นการจัดโครงสร้างในชุมชน ที่ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน (กม. เดิม) ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อเพิ่มการมี

ส่วนร่วมและเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนด้วยกัน และผู้นำชุมชนกับสมาชิกชุมชน ใช้การประชุมสภาผู้นำชุมชนทุกเดือน ติดตามความเปลี่ยนแปลง เตรียมความพร้อมการทำงาน ขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ ร่วมกันของคนในชุมชน สะท้อนให้เห็นความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง และความสามารถรับมือกับปัญหาที่จะเข้ามากระทบกับชุมชนของตนเองได้ในทุกมิติ

๓. ลักษณะของโครงการและความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

(✓) โครงการที่ริเริ่มใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๐

(.....) โครงการที่ต่อยอดจากโครงการเดิม ชื่อโครงการเดิม..... ซึ่งได้ริเริ่มไว้ในปี พ.ศ.....

(อธิบายความสอดคล้องของโครงการนวัตกรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ)

โครงการนวัตกรรม “ผักไหมชุมชนบริหารจัดการตนเอง” มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จำนวน ๒ ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ

(๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

(๑.๑) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้อง ดังนี้ คือ พัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถในการขับเคลื่อนงานชุมชน และนำมาประยุกต์กับงานประจำได้ ประกอบด้วยสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ความเข้าใจแนวคิดชุมชนน่าอยู่ ๒) ความรู้ความเข้าใจในชุดความรู้และเครื่องมือที่จำเป็นในการขับเคลื่อนงาน ๓) สามารถนำความรู้มาถ่ายทอดได้ ๓) สามารถติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม (พีเลี้ยง) ดังนี้

- (ก) จัดให้มีการอบรมและฝึกปฏิบัติ (Work shop) และลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องร่วมกับชุมชน และพัฒนาพีเลี้ยงให้เป็นวิทยากรกระบวนการ
- (ข) ศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบชุมชนน่าอยู่ บ้านสำโรง ตำบลสำโรง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้พีเลี้ยงได้เรียนรู้ วิธีการทำงานของพีเลี้ยง และชุมชน การทำงานของสภาผู้นำชุมชน และกระบวนการทำงานต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ ในการให้คำแนะนำและปรึกษาพื้นที่ ที่ตนเองรับผิดชอบ
- (ค) ออกแบบการโค้ชพีเลี้ยงให้มีความชัดเจน (พีเลี้ยงหนึ่งคนซึ่งเป็นพีเลี้ยงเดิมที่มีประสบการณ์การทำงานประกบกับพีเลี้ยงใหม่) โดยใช้วิธีการให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมเวทีกับพีเลี้ยงในเวทีชุมชน ที่เป็นเวทีที่มีความสำคัญ เช่น เวทีชี้แจงแนวคิดชุมชนน่าอยู่ เวทีติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (ARE) ของชุมชน เป็นต้น

ในกระบวนการการพัฒนาพีเลี้ยง หรือพนักงาน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม นั้น มีการให้พีเลี้ยง เน้นย้ำ ติดตาม ให้คำปรึกษา การทำงานกับชุมชน โดยนำประสบการณ์และความรู้จากการเป็นพีเลี้ยงในปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ของประเด็นขับเคลื่อนงานของสภาผู้นำชุมชน และ ประเด็นด้านสุขภาพที่ขับเคลื่อนมาเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้การพูดคุย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน ในการประชุมพีเลี้ยงเดือนละ ๑ ครั้ง และหากมีกรณีประเด็นเร่งด่วน มาเป็นหลักในการเรียนรู้ แก้ไขปัญหาของทั้งพีเลี้ยงและชุมชน เพื่อเป็นการติดตามการทำงานของพีเลี้ยง และ การกำหนดให้พีเลี้ยงลงพื้นที่เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของสภาผู้นำชุมชนทุกเดือน เพื่อให้สภาผู้นำชุมชน มีการนำผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลง (ตามบันไดผลลัพธ์) ทั้งการขับเคลื่อนสภาผู้นำชุมชน และประเด็นสุขภาพ มาพูดคุย และให้นำไปสู่การบันทึก

การประชุมประจำเดือนของสภาผู้นำที่ครบถ้วนทุกเดือน และทุกประเด็นรายละเอียดความเปลี่ยนแปลงหรือข้อยุติหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสภาผู้นำชุมชน

จากการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยง จากปีที่ ๑ - ปีที่ ๓ พบว่า พี่เลี้ยงมีศักยภาพในการทำงานร่วมกับชุมชน เพิ่มมากขึ้น สามารถสื่อสารกับชุมชน ถ่ายทอดความรู้และติดตาม ให้คำปรึกษา ชุมชน จนสามารถดำเนินการได้ ครบทุกชุมชน และบุคลากรในองค์กรได้รับบทบาทในการทำหน้าที่พี่เลี้ยงขับเคลื่อนโครงการชุมชนน้อย ในพื้นที่ตำบลผักไหม ๓ ปี จะเห็นได้ว่า ได้พัฒนาพี่เลี้ยงที่เป็นบุคลากรในองค์กร จำนวน ๑๗ คน ซึ่งแต่ละคนมีหน้าที่ตามตำแหน่งแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ตำแหน่งหัวหน้าสำนักปลัด ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน นิติกร ผู้ช่วยนักวิชาการศึกษา ฯลฯ ซึ่งความแตกต่างของตำแหน่งในการปฏิบัติงานเหล่านั้นไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง โดยการเป็นพี่เลี้ยงได้นำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ ไปหนุนเสริมชุมชนโดยรูปแบบการขับเคลื่อนงานกลไกสภาผู้นำชุมชน จำนวน ๑๗ สภาผู้นำชุมชน

(๑.๒) พัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชน มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชน ทั้ง ๑๗ หมู่บ้าน ดังนี้

- (ก) พัฒนาสภาผู้นำชุมชนให้สามารถการเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน การเก็บข้อมูลที่สถานการณ์ชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ชุมชน จากสภาพปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง
- (ข) พัฒนาการสภาผู้นำชุมชน ให้สามารถวิเคราะห์แผนผังต้นไม้ปัญหา การนำสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์ สาเหตุของปัญหาในแต่ละด้าน เช่น ความรู้ พฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยม สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นสถานการณ์ปัญหา (จำนวนผู้ที่เจ็บป่วยจากการใช้สารเคมีในการเกษตร ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการทำเกษตรแบบเคมี จำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุรา เป็นต้น
- (ค) พัฒนาสภาผู้นำชุมชนให้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา เนื่องจากชุมชนไม่ควรนำทุกสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์ด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหาก่อนนำมาบรรจุในแผนชุมชน เพราะมีสถานการณ์ข้อมูลจำนวนมาก ในกระบวนการวิเคราะห์แผนผังต้นไม้ จึงใช้วิธีนำสถานการณ์ข้อมูลมาบรรจุเป็นกิจกรรม/แผนงาน/โครงการ ในแผนชุมชนพึ่งตนเอง และเวทีประชาคมเลือกประเด็นที่เร่งด่วนและสำคัญ มาร่วมกันวิเคราะห์แผนผังต้นไม้ปัญหา
- (ง) เครื่องมือในการทำงานของสภาผู้นำชุมชน การประเมินความเข้มแข็งของชุมชน ๙ มิติ แผนชุมชนพึ่งตนเอง การติดตามประเมินผลเชิงผลลัพธ์เพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (ARE)
- (จ) กิจกรรมพัฒนาสภาผู้นำชุมชน โดยจัดเวทีประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาเป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการดำเนินงาน เพื่อให้สภาผู้นำชุมชนแต่ละชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การดำเนินงานโครงการ ตลอดจนการทบทวนและรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดและเป้าหมาย และองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานแก่สภาผู้นำชุมชนตำบลผักไหม วิธีการ คือ เชิญสภาผู้นำชุมชนมาร่วมประชุม ชุมชนละ ๓ คน จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน และให้สภาผู้นำชุมชน นำเสนอผลการดำเนินงาน ผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในประเด็นสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง และผลการขับเคลื่อนเชิงประเด็น

ซึ่งการพัฒนาสภาผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน และการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลผักไหมเพื่อทำหน้าที่ที่พึงเลี้ยง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ให้สามารถคิด วิเคราะห์ จัดการปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการพัฒนาที่องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ได้ดำเนินการข้างต้น เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เกิดการพัฒนาคนในทุกมิติ สามารถนำความรู้ ความสามารถ และทักษะที่มี นำไปพัฒนาชุมชนของตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งในกระบวนการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ได้เน้นพัฒนาในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ โดยการให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานปกครอง ท้องที่ อำเภอ โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหมู่บ้าน ทั้ง ๑๗ หมู่ ในตำบลผักไหม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาาร่วมกันในพื้นที่ตำบลผักไหม ด้วยการสร้างการมีจิตสาธารณะในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน โดยสภาผู้นำชุมชน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชน ที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี โดยการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาวะ เพื่อส่งเสริมความอยู่ดี มีสุข ของคนในชุมชน

(๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

การดำเนินการที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในประเด็น การเสริมสร้างพลังทางสังคมและการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง ดังนี้คือ

องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ขับเคลื่อนงานโดยใช้กลไกสภาผู้นำชุมชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ได้หนุนเสริม และขับเคลื่อนร่วมกับชุมชน ทั้ง ๑๗ หมู่บ้าน นั้น โดยมุ่งหวังให้เกิดชุมชนที่สามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ หรือจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยการจัดตั้ง สภาผู้นำชุมชน และมีการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ในการจัดการข้อมูล สร้างกฎ กติกาข้อบังคับในหมู่บ้านของตนเอง ร่วมกัน และมีการใช้กฎกติการ่วมกัน ปรับแก้ไข ให้สามารถขับเคลื่อนในการทำงานไปได้ เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว และบุคคลอื่น เช่น การลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การลดใช้สารเคมีในนาข้าว เป็นต้น การจัดการปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อการเตรียมความพร้อมของทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับคนในชุมชน โดยกระบวนการการจัดทำแผนชุมชน

ซึ่งการจัดทำแผนชุมชนถือเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบด้วยการพึ่งพาตนเอง โดยแผนชุมชนเกิดจากการนำสถานการณ์ปัญหาที่สำคัญของชุมชน เช่น ปัญหาการใช้สารเคมีในนาข้าว

ปัญหาจำนวนผู้ดื่มสุราในชุมชน ปัญหาเรื่องการจัดการขยะ/ความสะอาด/ความเป็นระเบียบในชุมชน ฯลฯ นำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัญหาเหล่านี้มารวบรวมประมวลผล และคืนข้อมูลสู่ชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาคืบต่อไป ทั้งนี้แผนชุมชนมี แบ่งการดำเนินการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ “ทำเอง” “ทำร่วม” และ “ทำขอ” จัดเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม ตามความสำคัญและความจำเป็น เร่งด่วน ดยในปีแรกให้เลือกปัญหาที่มีสถานการณ์รุนแรง และส่งผลกระทบต่อชุมชนมากที่สุด ซึ่งต้องคำนึงถึงความพร้อม และความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาคืบด้วย จากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบล ก็จะนำโครงการที่มาจากแผนชุมชน จากปัญหาความต้องการของประชาชน หรือที่จำเป็น เร่งด่วน มาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำมาจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาคืบของชุมชนที่ต้องทำร่วม หรือต้องทำให้ ตามที่แผนชุมชนระบุ และตามความต้องการของประชาชน ภายใต้ระเบียบกฎหมายของท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการได้ และประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดส่งบัญชีประสานโครงการพัฒนาของ อบต. ที่เกินศักยภาพ ประสานโครงการพัฒนาของ อบจ. และเสนอคณะกรรมการประสานแผนฯ ระดับอำเภอ เพื่อประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดส่งบัญชีประสานโครงการพัฒนาของ อบต. ที่เกินศักยภาพ ประสานโครงการพัฒนาอำเภอ เพื่อประสานแผนพัฒนาจังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

เพื่อให้ชุมชนสามารถดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชน กลุ่มคน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน ปรากฏ จิตอาสาในการร่วมคิดร่วมทำ แก้ไขปัญหาร่วมกัน สร้างการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการ

๔. ความสำคัญของโครงการนวัตกรรม (อธิบายว่าโครงการนวัตกรรมมีที่มาและความสำคัญอย่างไร และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างไร อธิบายไม่เกิน ๔๐๐ คำ)

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐ องค์การบริหารส่วนตำบลฝักไผ่ พัฒนาศักยภาพที่จำเป็นในการหนุนเสริมชุมชน โดยมีพี่เลี้ยงขับเคลื่อนงานพัฒนาให้กับผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนชุมชน เรียกว่า “สภาผู้นำชุมชน” ในปีแรก ๑๒ หมู่บ้าน ปีที่ ๒ - ๓ รวม ๑๗ หมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงการฯ ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในประเด็นขับเคลื่อนของแต่ละชุมชน เช่น การจัดการขยะในครัวเรือน ลดละเลิก ดื่มแอลกอฮอล์ ลดการใช้เคมีในนาข้าว ปลูกผักและบริโภคผักปลอดสารเคมี ตลอดถึงการแก้ไขปัญหาคืบทุก ๆ เรื่องของชุมชน

สมาชิกสภาผู้นำชุมชน มาจากกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เป็นสมาชิกโดยตำแหน่ง ประชาคม เสนอชื่อและสมัครใจเข้าร่วม จากทุกกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี อสม. เยาวชน ปรากฏ จิตอาสา ผู้นำทางศาสนา และแบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตามความสามารถ

สภาผู้นำชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน เก็บข้อมูลผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลงในชุมชน นำเข้าประชุมสภาผู้นำทุกเดือน เพื่อติดตามความก้าวหน้าและผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลง ประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (ARE) พร้อมกำหนดแนวทางแก้ไขให้สำเร็จตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ ทั้งประเด็นที่ขับเคลื่อน และทบทวนการทำหน้าที่ตามบทบาทของสภาผู้นำฯ ที่ได้รับมอบหมาย ตามตัวชี้วัดบันไดสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง เป็นการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชน ไปสู่เป้าหมาย “สภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง”

ผักไหมชุมชนบริหารจัดการตนเอง พัฒนาบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม เป็นพี่เลี้ยง ๒๐ คน ที่มีสมรรถนะในการหนุนเสริมชุมชน ๑๗ หมู่บ้าน ๑,๒๓๐ ครัวเรือน ๖,๔๕๕ คน(ประชากรที่อยู่จริง) ผ่านสภาผู้นำ ๖๒๖ คนที่ขับเคลื่อนชุมชนด้วย กลไกสภาผู้นำ บริหารจัดการชุมชนด้วยการชวนชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเก็บข้อมูล ร่วมติดตาม ประเมินความสำเร็จ สื่อสารประชาสัมพันธ์ และแก้ไขปัญหาในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน เช่น ครัวเรือนและชุมชนสะอาด ลดค่าใช้จ่ายเครื่องตัดแอลกอฮอล์ในงานศพงานบุญประเพณีปลอดเหล้า มีต้นแบบเลิกดื่มแอลกอฮอล์ ลดต้นทุนในการทำนาจากการลดใช้เคมีในนาข้าว มีการปลูกผักปลอดสารกินเองในครัวเรือน เกิดการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม ร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน นำสู่ ชุมชนเข้มแข็งที่บริหารจัดการตนเองได้

๕. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของโครงการนวัตกรรม (ผลงานต้องแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แนวทางใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติที่โดดเด่นเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือการแก้ปัญหาประเด็นสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

๕.๑ อธิบายว่าผลงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านอย่างไร (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

การรวมกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมาเป็นสมาชิก “สภาผู้นำชุมชน” ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชน ประชาญ์ ผู้นำทางศาสนา และจิตอาสา ซึ่งจะแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบไปตามโครงสร้างสภาผู้นำชุมชนที่กำหนดขึ้น

กระบวนการหรือวิธีการทำงานโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การวิเคราะห์ต้นไม่ปัญหา บ้านโดผลลัพธ์ ความเข้มแข็งชุมชน ๙ มิติ แผนชุมชนพึ่งตนเอง การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (ARE) การประชุมสภาผู้นำชุมชนทุกเดือน เรียกว่า กลไกสภาผู้นำชุมชน

การติดตามผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่น่าเชื่อถือ เช่น การวัดระดับความเข้มแข็งสภาผู้นำชุมชนด้วย “ตัวชี้วัดบ้านโดสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง” ทั้ง ๑๗ หมู่บ้าน พบว่าเป็นสภาผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งระดับ A คิดเป็นร้อยละ ๕๓ (จำนวน ๙ หมู่บ้าน), เข้มแข็งระดับ B คิดเป็นร้อยละ ๔๑ (จำนวน ๖ หมู่บ้าน) และเข้มแข็งระดับ C คิดเป็นร้อยละ ๖ (จำนวน ๒ หมู่บ้าน)

การติดตามและประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงด้วย “ตัวชี้วัดบ้านโดผลลัพธ์เชิงประเด็น” เช่น ครัวเรือนเล็กใช้สารเคมีนาข้าวภายหลังสิ้นสุดโครงการมีทั้งสิ้นจำนวน ๔๘๑ ครัวเรือน, จำนวนคนเลิกเหล้าได้มากกว่า ๖ เดือน จำนวน ๗๑ คน, ค่าใช้จ่ายที่ลดลงจากการลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งตำบลจำนวน ๒,๑๖๗,๐๔๐ บาท/ปี, จำนวนงานบุญปลอดแอลกอฮอล์ช่วง ๑ ปี หลังดำเนินโครงการจำนวน ๒๒ งาน, ปริมาณขยะที่ลดลงหลังดำเนินโครงการจำนวน ๘๗๐ กิโลกรัม/เดือน/ครัวเรือน, ครัวเรือนที่ปลูกผักปลอดสารกินเองโดยปลูกกิน ๕ ชนิดจำนวน ๖๓๐ ครัวเรือน, ผู้เข้าร่วมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ๑๕๐ นาที/สัปดาห์ จำนวน ๒๘๔ คน (ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓)

๕.๒ อธิบายว่าผลงานเป็นริเริ่มใหม่หรือการปรับเปลี่ยนจากบริบทอื่น ๆ อย่างไร (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหมพัฒนาศักยภาพบุคลากร จำนวน ๒๐ คน ให้สามารถทำงานในหน้าที่นักพัฒนาชุมชน เรียกว่า พี่เลี้ยง ที่มาจกหลากหลายตำแหน่ง ทุกสำนัก/กอง เช่น หัวหน้าสำนักปลัด นักวิเคราะห์นโยบายและแผน นักจัดการ/ผู้ช่วยนักจัดการงานทั่วไป นิติกร เจ้าพนักงานธุรการ ผู้ช่วยนักวิชาการศึกษา ผู้ช่วย

นักพัฒนาชุมชน ผู้ช่วยเจ้าพนักงานสาธารณสุข ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ที่มีสมรรถนะในการหนุนเสริมชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้และเรียนรู้ร่วมกันกับสภาผู้นำชุมชน ในการขับเคลื่อนชุมชน ด้วยกลไกสภาผู้นำ ภายใต้ความเชื่อมั่นว่า สมาชิกสภาผู้นำชุมชนมีศักยภาพ และมีความต้องการที่จะพัฒนา เป็นชุมชนเข้มแข็ง บริหารจัดการตนเองในทุกมิติ

ทั้งนี้ การดำเนินงานในลักษณะที่ให้บุคลากรในสังกัดของหน่วยงาน ไปทำหน้าที่ที่พี่เลี้ยงหนุนเสริมทั้งตำบล ซึ่งมีทั้งหมด ๑๗ หมู่บ้าน (พี่เลี้ยง ๑ คน รับผิดชอบ ๑ หมู่บ้าน) ในรูปแบบการจัดการชุมชนโดย “สภาผู้นำชุมชน” เป็นการดำเนินงานที่ไม่ซ้ำกับหน่วยงานประเภทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และไม่ใช้การดำเนินงานตามคำสั่งเชิงนโยบายของภาครัฐหรือผู้กำกับดูแล อีกทั้งยังเป็นความคุ้มค่าในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลในการดึงสมรรถนะของบุคลากรมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

๕.๓ อธิบายว่าผลงานมีการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ หรือทรัพยากรอื่น ๆ อะไรบ้างในการนำผลงานไปปฏิบัติ (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

(๑) งบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลฝักใหม่ ตามข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปี ๒๕๖๒ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท พัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชน ๑๗ หมู่บ้าน ในประเด็น

- การเขียนข้อเสนอโครงการชุมชนน่าอยู่ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจาก สสส. ซึ่งต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน ได้แก่ วางแผนการดำเนินงาน ออกแบบวิธีการดำเนินกิจกรรม และวิธีการจัดเก็บข้อมูลตามผลลัพธ์และตัวชี้วัด (คลีบันไดผลลัพธ์) กระบวนการทำ ARE การจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน
- การจัดทำแผนชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนตนเอง ประกอบด้วยแผนงาน/กิจกรรม/โครงการ ที่ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์จากปัญหาและความต้องการของชุมชน แล้วกำหนดแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยแบ่งเป็นการดำเนินงานแบบ “ทำเอง” “ทำร่วม” และ “ทำขอ มีการทบทวนอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง และต้องมีการประชาคมหมู่บ้าน เพื่อรับรองแผนชุมชนและรับรู้ร่วมกันทั้งชุมชน

(๒) บุคลากร ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝักใหม่ จำนวน ๒๐ คน ลงพื้นที่ เป็นพี่เลี้ยงลงพื้นที่ให้สภาผู้นำชุมชน ให้คำปรึกษา แนะนำ หนุนเสริม เสริมพลัง ถ่ายทอดความรู้ ในการขับเคลื่อนชุมชนน่าอยู่ ด้วยกลไกสภาผู้นำ สมรรถนะของพี่เลี้ยงประกอบด้วยความรู้และทักษะพื้นฐาน ได้แก่ แนวคิดชุมชนน่าอยู่ การวิเคราะห์ต้นไม้ ปัญหาและแรงเสริมแรงต้าน บันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (ARE) แผนชุมชนพึ่งตนเอง และการประเมินความเข้มแข็งชุมชน ๙ มิติ พี่เลี้ยงมีประชุมเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อทบทวน ติดตามปัญหา อุปสรรคในการหนุนเสริมชุมชน เพื่อลงพื้นที่ติดตามความก้าวหน้า ผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลงการขับเคลื่อนงานของสภาฯ และสามารถให้คำปรึกษา แนะนำ ปรับปรุงการทำงานของสภาผู้นำได้ทันเหตุการณ์

๖. ความสามารถในการถ่ายทอดโครงการนวัตกรรม (ผลงานสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทหรือขยายผลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นโดยมีหลักฐานว่าผลงานได้ก่อให้เกิดโครงการนวัตกรรมที่คล้ายคลึงกันในหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น) กรณีผลงานเคยถูกถ่ายทอดไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นให้อธิบายว่าที่ไหน อย่างไร (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

(๑) ผลงานโครงการนวัตกรรมถูกถ่ายทอดไปยังหน่วยงาน/อปท.อื่น/เครือข่าย ได้แก่

(๑.๑) แกนนำชุมชนและพี่เลี้ยง Node จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และภาคอีสาน

(๑.๒) เจ้าหน้าที่สนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

(๒) ช่องทางในการถ่ายทอดโครงการนวัตกรรม ได้แก่

(๒.๑) เวทีเชื่อมประสานภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนสุขภาวะสังคมภาคอีสาน “สภาผู้นำชุมชนขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชน” (โซวี แชร์ เชื่อม) ซึ่งมีการพูดคุย เสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดบทเรียนประสบการณ์การจัดตั้งกลไกสภาผู้นำชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และการขับเคลื่อนประเด็นสุขภาวะระดับหมู่บ้าน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสุขภาพ ความสำเร็จและอุปสรรค ของสภาผู้นำชุมชนตำบลผักไหม โดยองค์การภาคีร่วมจัดงาน ได้แก่ (๑) องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม (๒) สำนักภาคีสัมพันธ์และวิเทศสัมพันธ์ (สภส.) สสส. (๓) สำนักสร้างสรรค์โอกาส (สำนัก ๖) สสส. (๔) ศูนย์ประชาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มข. จัดขึ้น ณ บ้านสิงไคร ตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

(๒.๒) สื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ (๑) เอกสารและวิดีโอเรื่องเล่าการขับเคลื่อนงานโดยกลไกสภาผู้นำที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนชุมชนของหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลผักไหม (๒) เอกสาร/บทความ/สื่อวีดิทัศน์ การหนุนเสริมสภาผู้นำชุมชน ให้เกิดความเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนชุมชนได้ ขององค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ที่มีการเผยแพร่หลายช่องทาง ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ Facebook ในเพจสภาผู้นำชุมชน หนังสือพิมพ์ แนวหน้า และรายการ “นักร่วมพลเมือง Thai PBS”

(๓) ผลงานได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานสภาผู้นำชุมชนและเป็นภาคีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ๕ แห่ง และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑ แห่ง

๗. ความยั่งยืนของโครงการนวัตกรรม (อธิบายไม่เกิน ๔๐๐ คำ ว่าโครงการนวัตกรรมมีความยั่งยืนหรือไม่อย่างไร ครอบคลุมในประเด็นสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม)

โครงการนวัตกรรมมีความยั่งยืน เนื่องจากมีการขับเคลื่อนกลไกหลักสำคัญอย่างต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) กลไกในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน อย่างแรก คือ กลไกสภาผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้านที่ขับเคลื่อนงานและติดตามประเมินผล อย่างที่สอง คือ กฎ กติกาข้อตกลงร่วมของคนในชุมชน และอย่างที่สาม คือ แผนชุมชนพึ่งตนเองที่ครอบคลุม ในประเด็นสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

(๒) แหล่งเรียนรู้การขับเคลื่อนงานด้วยกลไกสภาผู้นำ จำนวน ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสิงไคร และบ้านกระสังข์ ตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการถ่ายทอดความรู้ให้สภาผู้นำชุมชนในพื้นที่ และหน่วยงานอื่นนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

(๓) กลไกสภาผู้นำชุมชนระดับตำบล จัดตั้งสภาผู้นำชุมชนระดับตำบลผักไหม ซึ่งมีคณะทำงานที่มาจากตัวแทนสมาชิกสภาผู้นำชุมชน ทั้ง ๑๗ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๓ คน แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน โดยมี กฎ กติกาข้อตกลง ในการขับเคลื่อนงาน วางแผนการทำงาน ดำเนินการ ติดตาม การขับเคลื่อนงานของสภาผู้นำชุมชน ในระดับหมู่บ้าน การขับเคลื่อนงานแผนชุมชนพึ่งตนเอง และนำผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง เข้าสู่เวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม ๒ เดือน/ครั้ง และมีเป้าหมายการขับเคลื่อนประเด็นร่วมกันทั้งตำบล

(๔) องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลผักไหมอย่างต่อเนื่องเพื่อนำความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการทำงานร่วมกับชุมชน และมีการบรรจุแผนงานโครงการ ที่มาจากแผนชุมชนพึ่งตนเอง ของทุกหมู่บ้านที่ครอบคลุมทุกมิติ ในประเด็นสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพและสิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม

๘. ผลกระทบของโครงการนวัตกรรม (โครงการต้องมีการประเมินผล และสามารถแสดงหลักฐานในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน)

๘.๑ โครงการนวัตกรรมเคยถูกประเมินอย่างไร (อธิบายไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

- (๑) การประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (ARE) เป็นการประเมินระหว่างการขับเคลื่อนงาน และเป็นระยะเพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลง ของผลลัพธ์ที่ชุมชนตั้งไว้ และนำไปหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างทาง มาวางแผนการแก้ไขปัญหา โดยใช้ข้อมูลผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง เป็นหลักฐานยืนยัน “ผู้ประเมินคือสภาผู้นำชุมชนและคนในชุมชน”
- (๒) การประเมินบันไดผลลัพธ์ความเข้มแข็งสภาผู้นำชุมชน แบ่งเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับ C B A ผลลัพธ์สูงสุดที่ตั้งไว้ คือระดับ A มีตัวชี้วัดความเข้มแข็งของสภาผู้นำ ดังนี้ ๑) ด้านโครงสร้าง ๒) การมีส่วนร่วม ๓) บทบาทหน้าที่ ๔) แผนชุมชน ๕) ความสำเร็จเชิงประเด็น ๖) การเงิน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ๗) การสื่อสาร “ผู้ประเมินคือสภาผู้นำชุมชนและคนในชุมชน”
- (๓) การประเมินความเข้มแข็งชุมชน ๙ มิติ เป็นกระบวนการเสริมพลังชุมชน ดังนี้ การมีส่วนร่วม ผู้นำในชุมชน โครงสร้างองค์กร ความสามารถประเมินปัญหาในชุมชน การระดมทรัพยากร การเชื่อมโยงกับองค์กร/ชุมชนอื่น การตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กรภายนอก การบริหารจัดการชุมชน “ผู้ประเมินคือคนในชุมชน”
- (๔) การประเมินสมรรถนะในการติดตามหนุนเสริมชุมชนของพี่เลี้ยง โดยวิธีการสังเกต สอบถาม พูดคุย ในเวทีประเมินผลลัพธ์เพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (ARE) และประชุมประจำเดือนของหน่วยงาน เอกสารการรายงานลงพื้นที่ และการปฏิบัติงานในหน่วยงาน “ผู้ประเมินคือนายกององค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม”

ซึ่งการประเมินมีบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม (พี่เลี้ยง) ให้คำปรึกษา แนะนำ

๘.๒ ผลการประเมินอธิบายถึงผลกระทบของโครงการนวัตกรรมอย่างไร (ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

- (๑) มิติสังคม เกิดกลไกสภาผู้นำชุมชนที่ขับเคลื่อนงาน ทั้ง ๑๗ หมู่บ้าน โดยดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ที่มีการร่วมคิด วิเคราะห์ปัญหา วางแผน และตัดสินใจในการเลือกปัญหาเพื่อดำเนินการ และติดตามประเมินผล โดยนำข้อมูลพูดคุยในเวทีประชุมประจำเดือนของสภาผู้นำชุมชนทุกเดือน และสะท้อนข้อมูลผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงให้ชุมชนได้รับรู้ กฎ กติกา ข้อตกลงของชุมชน เอื้อให้เกิดการจัดการสภาพแวดล้อมและการจัดการชุมชนที่ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ การลดเลิกการใช้สารเคมีในนาข้าว การลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ งานศพงานบุญปลอดเหล้า การปลูกผักและบริโภคผักปลอดสารเคมี การจัดการขยะ และการส่งเสริมการทำกิจกรรมทางกาย

- (๒) **มิติเศรษฐกิจ** การขับเคลื่อนงานในประเด็นการลดเลิกการใช้สารเคมีนาข้าว การลดละเลิกเครื่องตีม แอลกอฮอล์ พบว่ามีค่าใช้จ่ายลดลง ดังนี้ ๑) ค่าใช้จ่ายสารเคมีและปุ๋ยเคมีในการทำนาลดลงทั้งชุมชน จำนวน ๕,๐๑๒,๙๐๐ บาท ๒) ค่าใช้จ่ายรวมของผู้ตีมเหล้าลดลงทั้งชุมชน/ปี ๒,๑๖๗,๐๔๐ บาท/ปี ๓) ค่าใช้จ่ายค่างาน บุญปลอดแอลกอฮอล์ ลดลง ๕๐๐,๗๐๔ บาท
- (๓) **มิติสิ่งแวดล้อม** จากข้อมูลการขับเคลื่อนงานการจัดการขยะ จำนวน ๔ หมู่บ้าน พบว่า มีการคัดแยกขยะ ๔๔๓ คริวเรือน ปริมาณขยะลดลง ๓,๙๗๙ กก./ด./ครัวเรือน, คริวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากขยะ ๓๙๕ ครัวเรือน ทั้งนี้ ๑๓ หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลฝักใหม่ มีการทำความสะอาดครัวเรือน ปรับปรุงภูมิทัศน์ และจัดการขยะในพื้นที่ สาธารณะทุกเดือน
- (๔) **มิติสุขภาพ** การขับเคลื่อนเชิงประเด็นตามกฎกติกาของชุมชนช่วยลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ทั้งโรคพิษสุราเรื้อรัง โรคเบาหวาน โรคอ้วน และสารเคมีในกระแสเลือด

๘.๓ โครงการนวัตกรรมถูกประเมินด้วยตัวชี้วัดใด (อธิบายตัวชี้วัดที่นำมาใช้ไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

การประเมินความพึงพอใจของประชาชนตำบลฝักใหม่ต่อโครงการ “ฝักใหม่ชุมชนบริหารจัดการตนเอง” ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบเลือกตอบตามเกณฑ์แบ่งเป็น ๕ ระดับ (Rating Scale) มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน ๒๐๐ ราย พบว่าประชาชนมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๔.๑๕) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

- (๑) ผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในเรื่องที่ว่าครัวเรือนได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ “ฝักใหม่ชุมชนบริหารจัดการตนเอง” ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๔.๕๘)
- (๒) รองลงมาผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในเรื่องที่ว่า การขับเคลื่อนงานในรูปแบบ “สภาผู้นำชุมชน” สามารถจัดการปัญหาชุมชนได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๔.๑๑)
- (๓) รองลงมาผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในเรื่องที่ว่าชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลฝักใหม่ในการดำเนินงานของหมู่บ้านในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๘)
- (๔) รองลงมาผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในเรื่องที่ว่า ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ “ฝักใหม่ชุมชนบริหารจัดการตนเอง” ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๗)
- (๕) และรองลงมาผู้ตอบแบบประเมินมีระดับความพึงพอใจในเรื่องที่ว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๒) ตามลำดับ

ทั้งนี้พบว่าผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลฝักใหม่ ต้องสนับสนุนเสริมพลังสภาผู้นำชุมชนทุกชุมชน เพื่อให้สภาผู้นำชุมชน มีพลังดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และทำให้สภาผู้นำชุมชนเป็นกลไกเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนอย่างยั่งยืน

๙. การมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่าย (โครงการนวัตกรรมต้องแสดงว่ามีการนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ ประชาชน หน่วยงานอื่น ๆ ภาคประชาสังคม หรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอธิบายได้ว่ามีใครบ้างที่มีส่วนในการออกแบบ การนำไปปฏิบัติและการประเมินผลงาน โปรตรระบอบบทบาทและการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ (ไม่เกิน ๔๐๐ คำ)

องค์การบริหารส่วนตำบลผักไหม โดยมีพี่เลี้ยงหนุนเสริม ให้สภาผู้นำชุมชนมีสมรรถนะในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น

- สภาผู้นำเก็บข้อมูลสถานการณ์ชุมชน ๔ มิติ วิเคราะห์ข้อมูล คั้นข้อมูลสู่ชุมชน ในเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้รับรู้ถึงสภาพปัญหาของชุมชน
- สภาผู้นำร่วมกันจัดทำร่างแผนชุมชน เพื่อพิจารณาในเวทีประชาคมและรับรองแผนชุมชน พร้อมเลือกโครงการที่จะขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ๑ โครงการ เช่น การจัดการขยะในครัวเรือน ลดใช้เคมีในนาข้าว ปลูกผักและบริโภคผักปลอดสาร ตามมติประชาคมแต่ละหมู่บ้าน
- ประชาคมร่วมออกแบบกิจกรรมและผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และออกแบบการเก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลง
- สมาชิกชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรม สภาผู้นำเก็บข้อมูลผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลง นำเข้าที่ประชุมประจำเดือน แลกเปลี่ยนปัญหา อุปสรรค และวิธีแก้ไข ติดตามประเมินเพื่อการเรียนรู้ ปรับปรุงการปฏิบัติให้สำเร็จตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้

ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนชุมชน ดังนี้

- หน่วยงานสาธารณสุข ได้แก่ (๑) สาธารณสุขอำเภอห้วยทับทัน (๒) โรงพยาบาลชุมชนห้วยทับทัน (๓) รพ.สต.บ้านผักไหมใหญ่ (๔) รพ.สต.ห้องน้อย ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านสุขภาพ สนับสนุน ความรู้ ข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพ ร่วมติดตามความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับการสาธารณสุข และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบลผักไหม และหน่วยงานสาธารณสุข
- หน่วยงานปกครอง ได้แก่ (๕) อำเภอห้วยทับทัน ทำหน้าที่หนุนเสริมพลัง ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะประธานสภาผู้นำชุมชน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในการขับเคลื่อนชุมชนด้วยกลไกสภาผู้นำ และให้นำเสนอความก้าวหน้าการขับเคลื่อนชุมชนด้วยสภาผู้นำในที่ประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- (๖) สภาผู้นำชุมชนบ้านสำโรง จังหวัดสุรินทร์ เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ และฝึกปฏิบัติ การขับเคลื่อนชุมชนด้วยกลไกสภาผู้นำชุมชน ให้กับสภาผู้นำชุมชน และพี่เลี้ยง
- (๗) หน่วยจัดการพื้นที่ชุมชนน่ายู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พัฒนาศักยภาพบุคลากร ในชุดความรู้ และทักษะ ให้มีสมรรถนะการเป็นพี่เลี้ยง
- (๘) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักสร้างสรรค์โอกาส (สำนัก ๖) พัฒนาสมรรถนะพี่เลี้ยง ชุดความรู้และทักษะ ในการหนุนเสริมชุมชน ให้คำปรึกษา แนะนำชุมชน และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของพี่เลี้ยงชุมชน สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพี่เลี้ยง และชุมชน

๑๐. บทเรียนที่ได้รับ (อธิบายบทเรียนหลักที่ได้รับจากโครงการนวัตกรรม และจะสามารถปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นได้อย่างไร อธิบายไม่เกิน ๓๐๐ คำ)

จากบทเรียนสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง (ระดับ A) หากต้องการพัฒนาศักยภาพของสภาผู้นำชุมชนจากระดับ B และระดับ C ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นต้องให้ความสำคัญในประเด็น ดังนี้

(๑) แผนชุมชนที่จัดทำต้องวิเคราะห์จากข้อมูลที่จำเป็น กำหนดกิจกรรมโครงการให้ชัดเจน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกประเด็นกิจกรรมที่จะขับเคลื่อนแล้วนำแผนชุมชนไปปฏิบัติจริง และต้องทบทวนแผนชุมชนอยู่เสมอ

(๒) กลไกสภาผู้นำชุมชน มีการขับเคลื่อนด้วยการประชุมประจำเดือนอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง ดังนี้

- แบ่งคุ่มภายในหมู่บ้าน โดยมีสมาชิกสภาผู้นำจากทุกคุ่ม ทำหน้าที่เก็บข้อมูล ประมวลผล วิเคราะห์ รับฟังความคิดเห็นสมาชิกในคุ่ม และนำเสนอในที่ประชุม
- ติดตามความก้าวหน้า ประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ ปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ และไม่สำเร็จพร้อมกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา นำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันหรือนำไปกำหนดเป็นโครงการในแผนชุมชน เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม
- บันทึกการประชุมสภาฯ มีรายละเอียดประเด็นครบถ้วน กำหนดวิธีปฏิบัติหรือมติที่ประชุมที่ชัดเจน

(๓) การนำผล/มติที่ประชุมสภาผู้นำ เข้าที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเพื่อรายงานผล รับฟังความคิดเห็น และหามติ และร่วมดำเนินการกับทั้งชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลฝักไผ่ โดยพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อให้สภาผู้นำ

(๑) ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนชุมชน ชวนชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาว่าแผนชุมชนที่มีอยู่ ได้ดำเนินการอย่างครอบคลุม ตอบโจทย์กับปัญหาของชุมชนแล้วหรือยัง

(๒) ชวนชุมชนใช้กลไกสภาผู้นำ ขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ

(๓) ชวนชุมชนติดตามประเมินผล/ทบทวนแผนชุมชน เพื่อปรับปรุงและให้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชน

รูปภาพโครงการนวัตกรรม

ประชุมติดตามเพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาพี่เลี้ยง

เวทีพัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชน

เวทียกระดับสภาผู้นำชุมชน

ประชุมติดตามเพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาสภาผู้นำชุมชน

ประชุมร่วมกับภาคีเครือข่าย (หน่วยงานด้านสาธารณสุข)

เวทีเชื่อมประสานภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนสุขภาวะสังคมภาคอีสาน “สภาผู้นำชุมชนขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชน” (โซวี แชนร์ เชื่อม)

